

مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
بهار و تابستان ۱۳۹۳، دوره‌ی ششم، سال ۲۱
شماره‌ی ۱، صص: ۱۶۶-۱۵۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۴/۰۹
تاریخ بررسی مقاله: ۱۳۹۲/۰۲/۰۸
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۱۱/۲۱

بررسی رابطه‌ی احساس تعلق به مدرسه با انگیزه‌ی پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه نظری شهر اصفهان

رضوان حکیم‌زاده *

کمال درانی **

مهدی ابوالقاسمی ***

فرهاد نجاتی ****

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین احساس تعلق به مدرسه با انگیزه‌ی پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس متوسطه شهر اصفهان می‌باشد. نمونه مورد مطالعه شامل ۴۲۳ دانش‌آموز در مقطع متوسطه شهر اصفهان می‌باشد که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای اندازه‌گیری احساس تعلق به مدرسه از پرسشنامه‌ی احساس تعلق به مدرسه‌ی بتی و بری (۲۰۰۵) استفاده شده است. روایی این پرسشنامه به وسیله‌ی متخصصان موضوعی مورد تأیید قرار گرفته و پایایی این پرسشنامه توسط آلفای کرانباخ ۰/۹۲ به دست آمده است، برای اندازه‌گیری انگیزش پیشرفت از پرسشنامه هرمنس (۱۹۷۰) فرم ۲۹ سؤالی استفاده شده است. روایی این پرسشنامه توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفته و پایایی این پرسشنامه در تحقیق حاضر ۰/۸۲ به دست آمده است. و برای اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از معدل کل آن‌ها استفاده شده است. داده‌های پژوهش حاضر توسط همبستگی پیرسون و رگرسیون همزمان مورد تحلیل قرار گرفته است و نتایج پژوهش بیان‌کننده‌ی رابطه‌ی قوی بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه با انگیزش پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اصفهان می‌باشد. نتایج حاصله از تحلیل رگرسیونی

hakim_re@yahoo.com

* استادیار دانشگاه تهران

kamal-dorani@yahoo.mail

** دانشیار دانشگاه تهران

*** دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه هرمزگان (نویسنده مسئول)

abolghasemi.1362@yahoo.com

farhadnejati@yahoo.com

**** کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی

مبین این است که مؤلفه‌های ارتباط با مدرسه، احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه و مشارکت در مدرسه دارای قدرت پیش‌بینی کنندگی انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان مورد بررسی می‌باشند. همچنین مؤلفه‌های مشارکت در مدرسه، ارتباط با مدرسه و حمایت معلم پیش‌بینی کننده‌ی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اصفهان می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: احساس تعلق به مدرسه، انگیزش پیشرفت، عملکرد تحصیلی

مقدمه

محیط خانوادگی تا سن نوجوانی تأمین کننده‌ی نیازهای ضروری انسان می‌باشد. پس از طی دوران کودکی و با پای گذاشتن انسان به دوران نوجوانی تغییراتی در وی حاصل می‌شود. از جمله این تغییرات می‌توان به تمایل به کسب استقلال اشاره کرد. آن چه در نظر بسیاری از متخصصان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت به چشم می‌خورد این است که در این سن نوجوانان برای کسب استقلال توجه ویژه‌ای به محیط خارج از خانواده دارند. غالباً محیط همسالان در این سن چندان محیط سالمی نمی‌باشد و انحرافات (از قبیل استعمال دخانیات، انحرافات جنسی و مصرف مواد مخدر) در آن به وفور یافت می‌شود (بتی و بری، ۲۰۰۵). از جمله جایگزین‌هایی که در این سن می‌توان برای خانواده و محیط همسالان یافت محیط مدرسه می‌باشد. محیط مدرسه در صورتی که نیازهای اصلی نوجوان را در این سن ارضا کند باعث ایجاد تعلق خاطر یا احساس تعلق به مدرسه در نوجوان می‌شود. این نیازها عبارتند از ثبات، افزایش موقعیت‌های استقلال فردی، فرصت‌هایی برای رقابت، مواظبت و حمایت از دانش‌آموز و پذیرفته شدن در جمع دوستان (راو، استوارت و پاترسون، ۲۰۰۷).

واژه‌های معادل احساس تعلق به مدرسه^۳ عبارتند از: دلبستگی به مدرسه^۴، پیوند با مدرسه^۵، مشارکت در مدرسه^۶، جامعه مدرسه‌ای^۷. ولی به طور کلی تمام این واژه‌ها به یک مفهوم اشاره دارند و آن هم احساس جزئی از کل بودن در مدرسه و احساس مسئولیت و اهمیت داشتن سرنوشت مدرسه و میزان رسیدن به اهداف مورد نظر در مدرسه (جمیرسون،

- 1- Beaty & Berw
- 2- Rowe, Stewart, & Patterson
- 3- School connectedness
- 4- School attachment
- 5- School bonding
- 6- School engagement
- 7- School community

کمپوس و گریف^۱، ۲۰۰۳؛ روا و همکاران، ۲۰۰۷).

برخورداری از احساس تعلق به مدرسه علاوه بر ایجاد محیطی سالم برای نوجوانان در جهت کسب شخصیت مستقل و اجتماعی شدن به اعتقاد نظریه‌پردازان دارای بازده‌های تحصیلی مثبتی نیز می‌باشد. برای مثال گودنو^۲ (۱۹۹۳) معتقد است که دانش‌آموزی که احساس تعلق به مدرسه داشته باشد خود را در فعالیت‌های مدرسه سهیم و متعهد می‌داند و همین امر باعث افزایش انگیزه‌ی پیشرفت در دانش‌آموزان در جهت رسیدن به اهداف مورد نظر مدرسه می‌شود. همچنین موریسون^۳ (۲۰۰۳) بر این امر معتقد است که برخوردارگی از این احساس باعث بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. با توجه به این نظریات و عدم بررسی رابطه و تأثیر این متغیر بر روی بازده‌های تحصیلی دانش‌آموزان در داخل کشور این تحقیق به دنبال بررسی رابطه بین احساس تعلق به مدرسه با انگیزش پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی می‌باشد.

پیشینه پژوهش

اسکینر و بلمونت^۴ (۱۹۹۳) در تحقیقی با عنوان انگیزش در کلاس، تأثیر رفتار معلم و مشارکت دانش‌آموزان در کلاس درس به بررسی همبستگی میان این متغیرها پرداختند. نتایج بیان‌کننده‌ی این مطلب است که درگیری دانش‌آموزان در فعالیت‌های مدرسه دارای نقش اساسی در برانگیختن حس استقلال و انگیزش دانش‌آموزان در طول تحصیل می‌باشد.

گودنو (۱۹۹۳) در پژوهشی به بررسی رابطه‌ی بین احساس تعلق به مدرسه و دوستان با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان پرداختند. نتایج بررسی آن‌ها بیان‌کننده‌ی این است که تعلق به دوستان دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان می‌باشد و همچنین احساس تعلق به مدرسه دارای رابطه با انگیزش پیشرفت با میانجی‌گری احساس تعلق به دوستان می‌باشد.

ونت زل، باری و کالدول^۵ (۲۰۰۴) در تحقیق خود که به صورت طولی و در نمونه‌ای به

1- Jimerson, Campos, & Greif

2- Goodnow

3- Morrison

4- Skinner & Belmont

5- Wentzel, Barry, & Caldwell

تعداد ۲۴۲ نفر انجام شده بود به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان بدون دوست صمیمی در کلاس درس دارای پیشرفت تحصیلی کم‌تر و ناهنجاری‌های هیجانی بیش‌تری نسبت به دانش‌آموزان دارای دوست صمیمی بودند.

نتایج تحقیق کرام، دوراند و وارفیلد^۱ (۲۰۰۷) بیان‌کننده‌ی این است که احساس اولیه‌ی دانش‌آموزان نسبت به مدرسه پیش‌بینی‌کننده‌ی بازده‌های تحصیلی آن‌ها در طول ۵ سال دوره‌ی دبستان می‌باشد. لداد و دینالا^۲ (۲۰۰۹) در تحقیقی به بررسی ادامه و تغییرات در دلبستگی دانش‌آموزان به مدرسه به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌ی پیشرفت تحصیلی آنان از سال اول تا هشتم پرداختند. محققان از سن ۵ تا ۱۳ سالگی، ۳۸۳ دانش‌آموز پایه‌های اول تا هشتم را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها بیان‌کننده‌ی این است که احساس تعلق در سنین اولیه، پیش‌بینی‌کننده‌ی پیشرفت تحصیلی آنان در سنین بالاتر می‌باشد. الیسون و هلن^۳ (۲۰۰۱) در تحقیقی به بررسی تأثیر محیط کلاس روی تغییر در پیشرفت تحصیلی و مشارکت در کلاس درس پرداختند. نمونه تحقیق شامل ۲۳۳ دانش‌آموز در پایه‌های هفتم و هشتم بوده است. نتایج بیان‌کننده‌ی این است که فاکتورهای کلاسی از قبیل درک دانش‌آموز از حمایت معلم، همچنین تعامل با دانش‌آموزان، مشارکت کلاسی، هدف مشترک باعث افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود.

بوند^۴ و همکاران (۲۰۰۷) در تحقیقی به بررسی تعلق اجتماعی و مدرسه‌ای در دانش‌آموزان پایه اول به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌ی سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در طول یک مطالعه‌ی طولی چهار ساله پرداختند. نتایج حاکی از این می‌باشد که دلبستگی اجتماعی و مدرسه‌ای در سال اول تحصیل دارای قدرت پیش‌بینی بازده‌های تحصیلی و رفتار بهنجار اجتماعی دانش‌آموزان در سال‌های بعدی می‌باشد.

آرشمبولت، جانسوز، فالو و پاگانی^۵ (۲۰۰۹) در تحقیقی به بررسی مشارکت دانش‌آموزان در مدرسه و ارتباط آن با ترک تحصیل دانش‌آموزان سال اول دبیرستان پرداختند. مشارکت دانش‌آموزان در مدرسه در سه حیطه‌ی رفتاری، شناختی و عاطفی مورد اندازه‌گیری قرار

-
- 1- Cram, Durand, & Warfield
 - 2- Ladd & Dinella
 - 3- Allison & Helen
 - 4- Bond
 - 5- Archambault, Janosz, Fallu, & Pagani

گرفت. به طور کلی مشارکت در مدرسه دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی منفی ترک تحصیل دانش‌آموزان بوده است.

رسکی^۱ و همکاران (۲۰۱۱) در تحقیقی به بررسی تأثیر مشارکت‌های دانش‌آموزان در مدرسه بر روی یادگیری دانش‌آموزان پرداخته است. نتایج تحقیق وی نشان داد که مشارکت در فعالیت‌های مدرسه دارای تأثیر بر روی یادگیری دانش‌آموزان و همچنین انگیزه‌ی دانش‌آموزان می‌باشد.

عرفانی (۱۳۸۸) با استفاده از روش مدل معادلات ساختاری به بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر همدان پرداخته است. نتایج حاصله از این تحقیق نشان دهنده‌ی این است که یکی از عوامل تأثیرگذار بر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مورد بررسی روابط بین فردی با معلم و دیگر دانش‌آموزان در کلاس درس می‌باشد.

مردانی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی رابطه‌ی سازگاری اجتماعی، پذیرش همسالان و خودپنداره با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان راهنمایی شهر اصفهان پرداخت. بر اساس یافته‌های پژوهش، همبستگی متغیرهای مورد مطالعه با عملکرد تحصیلی معنی‌دار بود. نتایج این تحقیق مبین این مطلب است که سازگاری اجتماعی، پذیرش همسالان و خودپنداره دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مورد بررسی می‌باشند. در این بین سازگاری اجتماعی و پذیرش دارای قدرت تبیین بالاتری بود.

محمدی (۱۳۹۲) در تحقیقی به بررسی رابطه‌ی جو کلاس بر روی انگیزه‌ی تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی شهرستان کرج پرداخته است. نتایج این تحقیق مبین این مطلب است که احساس جامعه کلاسی بودن باعث افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود ولی دارای رابطه معناداری با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان مورد بررسی نمی‌باشد.

اهداف پژوهش

۱- تعیین رابطه بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان

دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان.

۲- تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی انگیزش پیشرفت بر اساس مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه در میان دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان.

۲- تعیین رابطه بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان.

۴- تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی عملکرد تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه در میان دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان.

سؤال‌های پژوهش

۱- آیا بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه و انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان رابطه معناداری وجود دارد؟

۲- آیا مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان می‌باشد؟

۳- آیا بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان رابطه معناداری وجود دارد؟

۴- آیا مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه قادر به پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ی متوسطه نظری شهر اصفهان می‌باشد؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی و از نوع تحقیقات همبستگی می‌باشد. در این نوع تحقیقات محقق به دنبال بررسی ویژگی‌ها یا صفت مورد مطالعه در جامعه می‌باشد.

جامعه و روش نمونه‌گیری

جامعه ی تحقیق حاضر شامل کلیه ی دبیرستان‌های شهر اصفهان می‌باشد. در این تحقیق به دلیل گستردگی جامعه، نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام گرفت. به این ترتیب

که از میان مناطق آموزش و پرورش شهر اصفهان دو منطقه انتخاب شد و به صورت تصادفی در مناطق مذکور چهار مدرسه (دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه) انتخاب شد و پرسشنامه‌ها در میان دانش‌آموزان این مدارس به روش نمونه‌گیری تصادفی توزیع گردید.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

برای اندازه‌گیری احساس تعلق به مدرسه پرسشنامه‌ی احساس تعلق به مدرسه بری و بتی (۲۰۰۵) مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه دارای شش خرده‌مقیاس احساس تعلق به همسالان، احساس مشارکت در مدرسه، احساس مشارکت در جامعه، ارتباط با مدرسه، حمایت معلم از دانش‌آموزان و احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه می‌باشد. برای اندازه‌گیری انگیزش پیشرفت از پرسشنامه‌ی انگیزش پیشرفت هرمنس فرم ۲۹ سؤالی استفاده شده است. و برای اندازه‌گیری عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از معدل کل آن‌ها استفاده شده است.

روایی و پایایی ابزار پژوهش

روایی محتوایی پرسشنامه‌ی احساس تعلق به مدرسه به تأیید متخصصان موضوعی رسیده و برای محاسبه‌ی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است. آلفای به دست آمده برای این پرسشنامه ۰/۹۲ به دست آمده است. در خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه برای مؤلفه‌ی احساس تعلق به همسالان پایایی ۰/۸۹، برای مؤلفه‌ی احساس حمایت معلم از دانش‌آموز پایایی ۰/۸۴، برای احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه پایایی ۰/۸۹، برای احساس مشارکت دانش‌آموز در جامعه پایایی ۰/۶۶، برای مؤلفه‌ی ارتباط با مدرسه پایایی ۰/۸۴ و برای مؤلفه‌ی احساس مشارکت در مدرسه پایایی ۰/۹۲ به دست آمده است. اشاره به این نکته در اینجا ضروری است که پایایی کلی این پرسشنامه در مطالعه‌ی بتی و بری (۲۰۰۵) به روش آلفا کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمده است.

روایی پرسشنامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس توسط متخصصان تأیید شده است. ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) پرسشنامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و با استفاده از آزمون مجدد در تحقیقات قبلی ۰/۸۲ بوده است (پیربلوطی، ۱۳۸۵). در این پژوهش پایایی این ابزار

با استفاده از آلفای کرانباخ $0/82$ به دست آمده است.

روش تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌های این تحقیق از همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با ورود متغیرها به صورت همزمان استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده برای تحلیل داده‌ها spss می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

سوال اول: آیا بین احساس تعلق به مدرسه و انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اصفهان رابطه‌ی معناداری وجود دارد؟
برای تحلیل این سؤال از همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج حاصله در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. همبستگی بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه با انگیزش پیشرفت

انگیزش پیشرفت		احساس تعلق به مدرسه
sig	مقدار همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۶۳	احساس تعلق به همسالان
۰/۰۰۱	۰/۶۶	مشارکت در جامعه
۰/۰۰۱	۰/۶۳	ارتباط با مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۷۱	رعایت عدالت و احترام در مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۸۳	مشارکت در مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۶۰	حمایت معلم
۰/۰۰۱	۰/۶۲	احساس تعلق به مدرسه

همان طور که در جدول ۱ دیده می‌شود تمام مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه دارای ارتباط معنادار (در سطح $0/05$) با انگیزش پیشرفت می‌باشند.
سؤال دوم: آیا احساس تعلق به مدرسه قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اصفهان می‌باشد؟
برای بررسی سؤال فوق از روش رگرسیون چندگانه با ورود متغیرها به صورت همزمان استفاده شده است. نتایج حاصله در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. خلاصه مدل رگرسیون متغیرها احساس تعلق به مدرسه و انگیزه پیشرفت

همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R^2)	R^2 تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد (S.E.E)
۰/۸۱	۰/۶۶	۰/۶۵	۰/۵۳

همان طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی چندگانه محاسبه شده بین شش متغیر پیش‌بین وارد شده به مدل و متغیر ملاک ۰/۸۱ و مقدار ضریب تبیین ۰/۶۶ می‌باشد. یعنی ۶۶ درصد از تغییرات متغیر انگیزش پیشرفت به وسیله‌ی این شش متغیر وارد شده به مدل تبیین می‌گردد و بقیه‌ی تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای دیگری که محقق آن‌ها را در نظر نگرفته و وارد مدل نشده‌اند تبیین می‌گردد. همچنین مقدار ضریب تبیین تعدیل شده (با در نظر گرفتن درجه آزادی) برابر با ۰/۶۵ می‌باشد. در ادامه برای بررسی معناداری رگرسیون یعنی آزمون این که آیا متغیرهای پیش‌بین می‌توانند در پیش‌بینی متغیر ملاک مؤثر باشند یا خیر به آزمون تحلیل واریانس و معناداری F مراجعه می‌شود. نتایج این تحلیل در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج محاسبه تحلیل واریانس یک راهه متغیرهای پیش‌بین و انگیزه پیشرفت

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	sig
رگرسیون	۲۳۵/۳۹	۶	۳۹/۲۳	۱۳۵/۴۶	۰/۰۰۱
خطا	۱۲۰/۴۸	۴۱۶	۰/۲۹		
کل	۳۵۵/۸۷	۴۲۲			

همان گونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود F به دست آمده (۱۳۵/۴۶) در سطح ۰/۰۵ معنادار است. این مطلب گویای آن است که اولاً رگرسیون معنادار بوده و دوم این که حداقل یکی از متغیرهای مستقل در پیش‌بینی متغیر وابسته مؤثر بوده است. برای فهم این مطلب از ضرایب تفکیکی رگرسیونی و آزمون t همبسته استفاده می‌شود. نتایج این بررسی در جدول ۴ آمده است.

با توجه به جدول ۴ می‌توان این گونه بیان داشت که مؤلفه‌های احساس تعلق به همسالان، ارتباط با مدرسه، احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه، مشارکت در مدرسه پیش‌بینی

جدول ۴. ضرایب رگرسیونی و نتایج آزمون t متغیرهای پیش‌بین با انگیزه‌ی پیشرفت

sig	T	ضرایب استاندارد نشده		متغیرها
		B	Std. Error	
/۰۰۱	۸/۱۳		۰/۱۰۳	ضریب ثابت
/۰۲	۲/۲۳	۰/۱۰	۰/۰۳	تعلق به همسالان
/۴۷	۱/۱۴	۰/۰۰۶	/۰۳	مشارکت در جامعه
/۰۲	۲/۱۹	۰/۰۹	۰/۰۴	ارتباط با مدرسه
/۰۰۱	۵/۲۸	۰/۲۶	۰/۰۰۲	احساس رعایت عدالت و احترام
/۰۰۱	۱۰/۸۱	/۴۲	/۰۳	مشارکت در مدرسه
/۲۵	۱/۱۴	۰/۰۵	۰/۰۳	حمایت معلم

کننده‌ی انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان مورد بررسی می‌باشد. معادله رگرسیونی آن به شرح زیر می‌باشد.

$$\text{انگیزش پیشرفت} = ۴۸/۳۳ + ۰/۰۸(\text{احساس تعلق به همسالان}) + ۰/۰۹(\text{ارتباط با مدرسه}) + ۰/۰۱۱(\text{احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه}) + ۰/۳۷(\text{مشارکت در مدرسه})$$

سؤال سوم: آیا ارتباط معناداری بین احساس تعلق به مدرسه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اصفهان وجود دارد؟
برای بررسی سؤال فوق از همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج حاصله در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. همبستگی بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه با عملکرد تحصیلی

sig	مقدار همبستگی	احساس تعلق به مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۵۶	احساس تعلق به همسالان
۰/۰۰۱	۰/۳۸	مشارکت در جامعه
۰/۰۰۱	۰/۵۶	رعایت عدالت و احترام در مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۶۹	مشارکت در مدرسه
۰/۰۰۱	۰/۵۶	حمایت معلم
۰/۰۰۱	۰/۵۷	احساس تعلق به مدرسه

همان طور که در جدول ۵ دیده می‌شود بین مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مورد بررسی، رابطه‌ی معناداری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد.

سؤال چهارم: آیا احساس تعلق به مدرسه قادر به پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اصفهان می‌باشد؟

برای بررسی سؤال فوق از رگرسیون چندگانه با ورود متغیرها به صورت همزمان استفاده شده است. ضریب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین آن در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه مدل رگرسیون مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه و عملکرد تحصیلی

خطای استاندارد برآورد (S.E.E)	R^2 تعدیل شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه (R)
۱/۶۸	۰/۵۶	۰/۵۷	۰/۷۵

همان طور که در جدول ۶ ملاحظه می‌شود مقدار ضریب همبستگی چندگانه محاسبه شده بین شش متغیر پیش‌بین وارد شده به مدل و متغیر ملاک ۰/۷۵ و مقدار ضریب تبیین ۰/۵۷ می‌باشد. یعنی ۵۷ درصد از تغییرات متغیر عملکرد تحصیلی به وسیله‌ی این شش متغیر وارد شده به مدل تبیین می‌گردد و بقیه تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای دیگری که محقق آن‌ها را در نظر نگرفته و وارد مدل نشده‌اند تبیین می‌گردد. مقدار ضریب تبیین تعدیل شده (با در نظر گرفتن درجه آزادی) برابر با ۰/۵۶ می‌باشد. در ادامه برای بررسی معناداری رگرسیون یعنی آزمون این که آیا متغیرهای پیش‌بین می‌توانند در پیش‌بینی متغیر ملاک مؤثر باشند یا خیر به آزمون تحلیل واریانس و معناداری F مراجعه می‌کنیم که نتایج این تحلیل در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. نتایج تحلیل واریانس یک راهه مؤلفه‌های احساس تعلق با عملکرد تحصیلی

تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	sig
رگرسیون	۱۵۶۹/۶۴	۶	۲۶۱/۶۰	۹۲/۰۵	۰/۰۰۱
خطا	۱۱۸۲/۱۶	۴۱۶	۲/۸۴		
کل	۲۷۵۱/۸۰	۴۲۲			

همان گونه که در جدول ۷ ملاحظه می‌شود F به دست آمده (۹۲/۰۵) در سطح ۰/۰۵ معنادار است و این مطلب گویای آن است که اولاً رگرسیون معنادار بوده و دوم این که حداقل

یکی از متغیرهای مستقل در پیش‌بینی متغیر وابسته مؤثر بوده است. برای فهم این مطلب از ضرایب تفکیکی رگرسیونی و آزمون t همبسته استفاده می‌شود. نتایج این بررسی در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸. ضرایب رگرسیونی و نتایج آزمون t مؤلفه‌های احساس تعلق با عملکرد تحصیلی

sig	T	ضرایب		متغیرها	
		استاندارد	استاندارد نشده		
		B	Std. Error	b	
۰/۰۰۱	۳۰/۲۳		۰/۳۲	۹/۷۲	ضریب ثابت
۰/۰۸	۱/۷۴	۰/۰۹	۰/۱۲	۰/۲۱۳	تعلق به همسالان
۰/۱۳	۱/۴۸	۰/۰۷	۰/۰۹	۰/۱۴	مشارکت در جامعه
۰/۰۰۱	۱۰/۴۶	۰/۴۵	۰/۱۰	۱/۱۲	مشارکت در مدرسه
۰/۳۱	۱/۰۱	۰/۰۵	۰/۰۰۷	۰/۰۰۷	احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه
۰/۰۰۱	۵/۰۶	۰/۲۵	۰/۱۳	۰/۶۶	ارتباط با مدرسه
۰/۰۰۱	۳/۲۱	۰/۱۷	۰/۱۱	۰/۳۵	حمایت معلم

با توجه به جدول ۸ می‌توان این گونه بیان داشت که مؤلفه‌های مشارکت در مدرسه، ارتباط با مدرسه و حمایت معلم از دانش‌آموز پیش‌بینی‌کننده‌ی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اصفهان می‌باشند. معادله حاصله به شرح زیر می‌باشد.

$$\text{عملکرد تحصیلی} = ۹/۷۲ + ۱/۱۲ (\text{مشارکت در مدرسه}) + ۰/۶۶ (\text{ارتباط با مدرسه}) + ۰/۳۵ (\text{حمایت معلم})$$

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی رابطه و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی انگیزش پیشرفت بر اساس مؤلفه‌های احساس تعلق بیان‌کننده‌ی رابطه‌ی قوی مؤلفه‌های احساس تعلق با انگیزش پیشرفت می‌باشد. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه بیان‌کننده‌ی پیش‌بینی‌کنندگی مؤلفه‌های احساس تعلق به همسالان، ارتباط با مدرسه، احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه، مشارکت در مدرسه می‌باشد. نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق گودنو (۱۹۹۳)؛ ونت زل، باری و کالدول (۲۰۰۴) و رسکی و همکاران (۲۰۱۱) همسو می‌باشد. و با تحقیق محمدی (۱۳۹۲) همسو نمی‌باشد. در تبیین

ناهمسویی نتایج به دست آمده از این تحقیق با نتایج تحقیق محمدی می‌توان ناهمسویی نتایج به دست آمده را به تفاوت جامعه‌های تحقیق حاضر با تحقیق محمدی مربوط دانست. بوش (۲۰۰۹) در تحقیق خود به این نتیجه رسیده است که نگرش دانش‌آموزان در دوره‌ی ابتدایی بیش‌تر تحت تأثیر سبک‌های دل‌بستگی آن‌ها می‌باشد. با این حال معتقد است این تأثیر در طول تحصیل کم‌تر و تحت تأثیر شرایط تحصیلی قرار می‌گیرد.

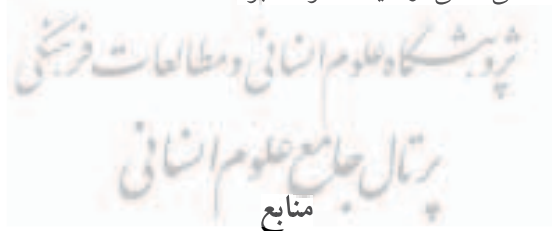
بررسی رابطه‌ی و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی عملکرد تحصیلی و احساس تعلق به مدرسه بیان‌کننده‌ی رابطه‌ی معنادار تمام مؤلفه‌های احساس تعلق به مدرسه در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی مدارس اصفهان می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون نشان‌دهنده‌ی ورود مؤلفه‌های مشارکت در مدرسه، ارتباط با مدرسه، حمایت معلم در معادله رگرسیونی پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی مدارس شهر اصفهان می‌باشد. نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق کرام و همکاران (۲۰۰۷)، لداد و دینالا (۲۰۰۹)، بوند و همکاران (۲۰۰۷)، آرشمبولت و همکاران (۲۰۰۹)، رسکی و همکاران (۲۰۱۱)؛ مردانی (۱۳۹۱) و عرفانی (۱۳۸۸) همسو می‌باشد. این محققان در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده بودند که احساس تعلق به مدرسه دارای تأثیر بر روی عملکرد تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. در تبیین می‌توان این‌گونه گفت دانش‌آموزانی که از حضور در فضای فراهم شده در مدرسه لذت برده و خود را در مدرسه دارای نقش بدانند رسیدن به اهداف مدرسه برایشان مهم و ضروری می‌شود و برای رسیدن به آن از هر گونه تلاشی کوتاهی نمی‌کند. همین امر باعث افزایش موفقیت تحصیلی در میان این دانش‌آموزان می‌شود (لداد و دینالا، ۲۰۰۹).

برخی از صاحب‌نظران بر این عقیده هستند که کیفیت روابط والدین با کودک دارای تأثیر قابل توجهی بر میزان تعلق خاطر او به محیط مدرسه می‌باشد. این افراد بر این عقیده هستند که از نحوه‌ی ارتباط کودک با والدین پیش‌زمینه‌ی ذهنی در وی شکل می‌گیرد که در آینده به دیگر افراد تعمیم پیدا کرده و کیفیت ارتباطات دانش‌آموز را با همسالان و معلمان تعیین می‌کند (شوچت و اسمایت، ۲۰۰۹). ولی بر اساس نتایج بسیاری از تحقیقات محیط مناسب آموزشی می‌تواند نقشی مؤثرتر و تعیین‌کننده‌تر از تجربیات اولیه دانش‌آموز چه در خانواده چه در محیط درسی داشته باشد. از جمله مدل‌های مطرح شده برای افزایش احساس تعلق به مدرسه

می‌توان به مدل افزایش سلامت در مدرسه (رو و همکاران، ۲۰۰۷) و مدل چک کردن و ارتباطات^۱ که به وسیله اداره برنامه‌های ویژه در ایالات متحده جهت کاهش ترک تحصیل، مشکلات هیجانی و بزهکاری در میان دانش‌آموزان دبیرستانی در ایالات متحده آمریکا مطرح شده است اشاره کرد (سینکلایر، کریستین سون و آندرسون^۲، ۲۰۰۳).

با توجه به مدل‌های ارایه شده استفاده از رویکردهای یادگیری مشارکتی و کار در گروه‌های کوچک توسط معلمان پیشنهاد می‌شود. همچنین مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند تصمیم‌گیری در مدرسه و ایجاد جوی باز و دمکرات می‌تواند باعث افزایش ایجاد احساس تعلق به مدرسه در دانش‌آموزان شود. توجه به محیط فیزیکی یعنی ایجاد محیطی شاد و سالم برای دانش‌آموزان می‌تواند در ایجاد احساس تعلق به مدرسه در میان دانش‌آموزان تأثیر بسزایی داشته باشد. و در نهایت کاهش و حذف مرزهای میان جامعه و مدرسه به نحوی که نیازها و فرهنگ حاکم در جامعه در مدرسه نیز منعکس شود و احترام به قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف می‌تواند از جمله عواملی باشد که به افزایش احساس تعلق به مدرسه کمک شایانی کند.

از جمله محدودیت‌هایی که در این تحقیق، محققان با آن مواجه بوده‌اند عدم وجود ابزار استاندارد و بومی شده برای سنجش میزان احساس تعلق به مدرسه در بین دانش‌آموزان بوده است. لذا تهیه ابزار استاندارد و بومی برای سنجش احساس تعلق به مدرسه در مقاطع مختلف تحصیلی در تحقیقات آتی خالی از فایده نخواهد بود.

پیربلوطی، محمدصادق (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین پیشرفت تحصیلی با انگیزش پیشرفت، منبع کنترل دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی شهر کرد، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی تربیتی، چاپ نشده، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

1- check & connect

2- Sinclair, Christenson, & Anderson

هرمنس (۱۹۷۰). *پرسشنامه انگیزه پیشرفت*. ترجمه ابوالفضل کرمی. تهران: مرکز نشر روانسنجی.

عرفانی، نصراله (۱۳۸۸). *پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم متوسطه شهر همدان*. پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی تربیتی، چاپ نشده، دانشگاه علامه طباطبائی.

مردانی، علی (۱۳۹۱). بررسی رابطه سازگاری اجتماعی، پذیرش همسالان و خودپنداره با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. *چهارمین همایش ملی آموزش*، تهران. دانشگاه شهید رجایی.

محمدی، سیدرضا (۱۳۹۲). *رابطه جو کلاسی با عملکرد تحصیلی و انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان دوره ابتدایی کرج*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، چاپ نشده. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی.

Allison, M. R., & Helen, P. (2001). The Classroom Social Environment and Changes in Adolescents' Motivation and Engagement during Middle School, *American Educational Research Journal*, 38 (2), 437-460.

Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J. S., & Pagani, L. S. (2009). Student engagement and its relationship with early high school dropout, *Journal of Adolescence*, 32 (3), 651-670.

Beaty, B., & Brew, C. (2005). Measuring student sense of connectedness with school ;development of instrument for use in secondary school, *Leading & Managing*, 2, 103-127.

Bond, L., Butler, H., Thomas, L., Carlin, J., Glover, S., Bowes, G., & Patton, G. (2007). Social and School Connectedness in Early Secondary School as Predictors of Late Teenage Substance Use, Mental Health, and Academic Outcomes. *Journal of Adolescent Health*, 40, 357.e9-357.e18.

Bush, K. R. (2009). Separateness and Connectedness in the Parent-Adolescent Relationships Predictors of Adolescent Self-Esteem in US and Chinese Samples. *Marriage & Family Review*, 30 (1/2), 153-178.

Cram, P. H., Durand, M. T., & Warfield, M. (2007). Early feelings about school and later academic outcomes of children with special needs living in poverty. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 161-172.

- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationship to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13, 79-93.
- Jimerson, R. S., Campos, E. & Greif, L. J. (2003). Toward an Understanding of Definitions, *Journal of School Health*, 72 (4), 49- 51.
- Ladd, W. G., & Dinella, M. L. (2009). Continuity and Change in Early School Engagement: Predictive of Children's Achievement Trajectories From First to Eighth Grade?. *Journal of Educational Psychology*, 101 (1), 190-206.
- Morrison, G. (2003). Change in Latino student perception of school belonging measure of adolescent connectedness, *Asia Pacific Education*, 3 (1), 95-114.
- Reschly, A. L., Huebner, E. S., Appleton, J. J., & Antaramian, S. (2011). Engagement as flourishing: The contribution of positive emotions and coping to adolescents' engagement at school and with learning. *Psychology in the Schools*, 45, 419-431.
- Rowe, F., Stewart, D., & Patterson, C. (2007). Promoting school Connectedness through whole school approaches, *Health Education*, 107 (6), 524-542.
- Sinclair, F. M., Christenson, L. S., & Anderson, A. (2003). Facilitating student engagement: Lessons learned from check & connect longitudinal studies. *The California School Psychologist*, 8, 29-41.
- Skinner, E., & Belmont, M. J. (1993). Motivational in the classroom: reciprocal effect of teacher behavior and student engagement across the school year, *Journal of Educational Psychology*. 85 (4), 571-581.
- Wentzel, K. R., Barry, C. M., & Caldwell, K. A. (2004). Friendships in Middle School: Influences on Motivation and School Adjustment. *Journal of Educational Psychology*. 96 (2), 195-203.